

Hoogsamini kodu-uurimistööle rajooni koolides

Määratu suur tähtsus kooli õppekasvatustöö protsessis on klassi-välisel tööl. Oskuslikult juhitud klassivälise töö harjutab õpilasi veetma oma vaba aega selliselt, et nad omandavad palju uusi teadmisi, milleks ei anna võimalusi õppetund.

Meie elame suurel ajajärgul, kus ehitatakse uut elu. Igal pool käib grandioosne sotsialistlik ülesehitustöö. Oppida tundma oma kodukohta geograafiat, floorat ja faunat, tema tootmisjõude ja loodusvarasid, uurida kodukohta ajalugu, teada saada möödunud aegade sündmusi, tutvuda kodukohta sotsialistliku ülesehitustööga — see on haarav ülesanne igale pioneerimalevale, igale õpilasele-kodulolasele.

Nooremate õpilaste tegevuspiirkonnaks on soovitatav võtta oma kooli piirkond, kuid 7-klassilise kooli vanemad õpilased võivad tegeleda kodu- ja naaberajoonide tutvumisega ning keskkoolide õpilased uuriksivad meie kodumaad laiemas ulatuses selle eeldusega, et kodurajoon on juba tuntud.

Rakvere rajooni linnad, asulad ja külad asuvad väga maalilistes maakohtades, siin on merd, jõgesid, põlde ja soid. Rajooni territoorium on ulatuslik. Põhjapiiriks on Soome laht, mille kaldal asetseb üks Eesti NSV vanimaid asulaid, tänapäeva Kunda linn, lõunas lõpeb rajoon Roela ja Tudu soode ning metsaaladega.

Noortel kodu-uurijatel on siin avar tegevusväli. Vastavalt huvidele ja sel alusel vaatlemisele võetavate tegevusalade järgi tuleb rühmitada kodu-uurijad sektsioonidesse. Iga sektsioon töötab iseseisvalt, kuid seejuures tutvutakse üksteise tööga ja vastastikku täiendatakse üksteist. On normaalne, et iga sektsiooni tööd suunab vastava aine õpetaja.

Olgu siinjuures esitatud lühike tegevusprogramm kodu-uurijate ringidele, mille alusel iga sektsioon koostab endale täpse tegevuskava õppeaastate kaupa.

Geograafilis-geoloogidel tuleks määrata NSV Liidu maakaardil kindlaks oma kodurajooni koordinaadid. Orienteerudes kaardi järgi selgitage, millises looduslikus tssoonis asub kodurajoon, millises suunas ja kauguses asub Moskva ja

sotsialistlike liiduvabariikide pealinnad. Määrata naaberajoonid ja tähtsamad ühendused kodurajoonist Eesti NSV pealinna ja naaberajoonidesse. Määrata, kui kaugel on põhjanaba, ekvaator, troopika, ookean jne. Kui kõrgel asute merepinnast? Vaatluste põhjal teha kaardid, skeemid, arvestused ja plaanid kodu-uurimisnurga jaoks.

Koostage kodurajooni topograafiline plaan ja märkige sinna savi, liiva, turba, kriidi, põlevkivi ja teiste maapõuevarade leiukohad. Kundas uurige järsakuil ja jõekaldal kivimite iseloomu. Koostage kivimite kollektsioon. Märkige plaanile geoloogilist seisukohast eriti huvitavad paigad.

Tutvuge esmajoones lähemalt kodukohta ja rajoonikeskusega. Õpetajatel ja kohalike elanikest saate teada, millised kohad on huvitavad looduse ja ajaloo poolest, kuidas on võideldud saksa anastajate vastu. Määrake kindlaks need huvitavad punktid rajoonis, millega peaks tutvuma iga koduloolane. Kandke need kohad rajooni plaanile. Määrake nende punktide kaugused elukohast ja arvestage, kui palju kulub aega sinnaminekuks ekskursioonidega.

Kodu-uurijate-ajaloolaste huvi peaks paeluma esmajoones rajoonikeskuses Rakveres asuvad orduksi varemised Vallimäel ja selle ajalugu, samuti teised ajaloolised paigad rajoonis (Kunda, Tõrma jt.). Koostada ajalooliste paikade plaanid ja kirjeldused. Uurige kodukohta ja rajooni minevikku, koostage ajalooline album. Kodurajooni mineviku uurimistöö on lõpmata huvitav. Selles pakub kindlasti vajaliku abi kooli ajalooõpetaja. Oppige tundma kodukohta ja rajooni ilmet olevikus. Uurige, kuidas võttis osa võitlusest saksa anastajate vastu teie kodukoht, rajoon. Koostage kodurajooni reljeefsed geograafilised plaanid.

Koostage tabelid ja plaanid kodurajooni majanduse taastamise ja arendamise kohta nõukogude ajal. On vaja tutvuda igakülgset eesrindlikumate majanditega — kolhooside ja sovhoosidega, nende saavutustega.

Eriti uurige kodurajooni kliimat (mikrokliimat). Avastage rajooni kõige soojemad kohad, püsivamad tuuled, nende keskmine kiirus. Plaa-

nistage jõgede lätted. Määrake jõgede voolukiirus, jõgede sügavus, kõrgustikud, mäed, madalikud, metsad, sood.

Kodu-uurijatel-botaanikutel tuleb võtta hoolsale vaatlusele rajooni taimestik — nii kultuur- kui ka metsikud taimed. Koostage kodurajooni geobotaanilisi kaarte, küsides nõu bioloogiaõpetajalt. Iga aastaga suureneb metsikult kasvavate taimede nimestik, millised taimed leiavad kasutamist rahvamajanduses. Valmistage täielikud kaardid ning märkige hoolega vastava taime levimisala. Näiteks meil umbrohuna kasvav raudrohi on koos kortslöhega tooraineks vastupidava kaitsevärvi saamiseks.

Kodu-uurijad ei või unustada ka rahva suulist loomingut. See tutvustab ju meid meie kodukohta ajaloo. Folkloori üleskirjutamine meie kaugema mineviku kohta, aga ka Suure Isamaasõja ajast, sangarlike võitlejatest saksa anastajate vastu ja sotsialistlikust ülesehitustööst on huviküllane töö igale noorele kodu-uurijale. Vaatluse alla tuleb võtta ka meie ülikirelt arenev tööstus. Tutvuge rajooni tööstusega (Kundas, Rakveres) ning koostage albumid ja andmetitkul kirjelduste ja piltidega.

Kodu-uurijad-zooloogid võtavad vaatluse alla meie rajoonis levinud kodu- ja metsloomad ning linnud. Tutvuge nende pidamisviisidega ja tulukusega rahvamajanduses. Huvitavad on kodu-uurimisnurgas zooloogide koostatud pildi- ja topiste kogud.

Kodu-uurijad-kirjanduslõlased ei tohi unustada meie rajooni mineviku ja oleviku kultuuritegelasi. Paljud rajooni koolide pioneerid ja õpilased ei tea, kus on sündinud, õppinud, elanud, töötanud ja kuhu on maetud meie rajooni kirjanduslõlased tegelased Fr. R. Kreutwald, Juhan Kunder, Jakob Liiv jt. Ei tunta rajoonis elavaid kaasaegseid kirjanikke, kelle teostes on löike meie rajooni kohta.

Kodu-uurimisel tuleb kasutada ka ajakirjandust, lõigata sealt välja kõik artiklid, mis puudutavad kodukohta, kodurajooni. Kodu-uurijate aastane töökava on tarvis koostada küll üksikasjalik, kuid mitte valida korraga üheks aastaks liiga palju tegevusalasid. Otstarbekas on jaotada igakülgne uurimine aastate peale.

Kodu-uurimisnurgad tuleb asutada iga kooli juurde. Kooli muuseumi asutamisel on vaja konsulteerida Rakvere Rajoonidevahelise Koduloomuuseumi töötajatega. Arheoloogilised kaevamised kuuluvad teostamisele eriala töötajate poolt.

K. KASK